

Käisin mõni aasta tagasi sõpradega Kambodžas matkamas. Läksin lihtsa turistina, et päriselt näha, kuidas elavad inimesed, kelle kultuur on ajaloo jooksul mitu korda tõusnud inimarengu absoluutsesse tippu ja sealt sügavaimasse kuristikku või lihtsalt unustusse vajunud. Ma ei soovinud kunagist maailma suurimat linna Angkor Vat'i piiluda tumendatud klaaside ja relvastatud ihukaitsjate selja tagant. Unistasin sügavasse džunglisse unustatud hiigellinnas ise uidata ja ronida just nii, nagu kõik teisedki külalised. Tahtsin hoomata, missugune on rahvas, kes kunagi ehitas linna, mis omal ajal, kui seal miljon inimest elas, oli 20 korda suurem kui London. See, mille me väike seljakoturistidest grupike eest leidis, ületas aga meie ootused sajakordselt.

Kambodža tänases pealinnas Phnom Penhis ei teadnud keegi täpselt öelda, mitu miljonit inimest seal hetkel elab. Arvake ära, mitu valgusfoori seal siis oli? Üks! Meil õnnestus seda isegi korra kohata, aga hämmastaval kombel suutis too foor oma piirkonnas pigem tüli kui korda tekitada. Esimesel päeval ei suutnud me kujutleda, kuidas on võimalik ületada 8-10-realine linnamaantee, kus liigub sõidukeid alates eeslitest ja inimjõul liikuvaist tuktukkidest jõuliste Hummeriteni välja. Ülekäigurada võisidki otsima jääda. Nii tuli kas teeületusest loobuda või riskida minna otse ja sealt, kust hetkel ohutum tundus. Teisel päeval tegime katset. Ja ennäe, Browni liikumisena kulgenud sõidukite jada tõmbus rahumeelselt siia- või sinnapoole, nii et ohtu ei sattunud me kordagi. Muidugi oli liiklus aeglane, linnas oli vaid paar tänavat mustkatte all, nii et kui eesel või ka inimene polekski suutnud liikuda kiiremini kui ehk 10 km/h, siis hiigelmaasturid lihtsalt ei saanud rohkem kui 30km/h välja panna. Üsna pea saime aru, et selles riigis kehtib ainult üks liikluseeskiri: mina ei tee sulle haiget, ära sina mulle ka tee. Väidetavalt oli seal hoopis vähem liiklusõnnetusi kui mõnes arenenud riigis.

Ja tore oli, sest meie mõistes arstiabi seal polnud. Eriti lootusetus seisus oli inimene, kes pimedal ajal kuskil linnast väljas õnnetusse sattus. Siis võisid 100% kindel olla, et abi ei ole ega tule. Tuttavad rääkisid, kuidas üks ameeriklane mootorrattamatkal avaris sääreluu murdis. Tema elu päästis sõpradega kokku klopsitud 60 000 USD, mille eest sai Taist helikopteri tellida ja Bangkoki arstidele abi eest tasuda. Teine lugu, mida kuulsime, jutustas prantsuse kokast, kes pimedas Phnom Penhist välja sõitis, teel veistega kokku pörkas (neil pole helkureid!) ja autoga üle katuse kaugele põllule rullus. Oma mitmeaastase kogemusega ta teadis, et abi pole, ning saatis järelejäänud tunnid mobiiltelefoniga sõpradele üle maailma hüvastijätusõnumeid. Hommikuks oli ta surnud. Iseäralikku palavikku, mida levitavad sääsed ja mida saab ravida puhtalt veeni kaudu vedelikku asendades, surevad kohalikud tuhandete kaupa, samas kui näiteks välisriigi nakatunud diplomaat pääses eluga naaberriigi tilguti abil.

Ma ei osanud ette kujutada, et kunagise Prantsuse asumaa pärandis - uhketes villades, mis pärast Pol Pothi terrorit tühjaks jäid - saab elada nii, et terve 10-liikmeline perekond hõivab vaid

ühe ruumi, tõmbab koormakile akna ja ukse ette ning kodu ongi valmis. Kambodžas polnud ühtki suurt elektriamaa ning seetõttu kasutas see vaene riik maailma kalleimat elektrit. Saatuse ironiana oldi esimene riik, kus täielikult säästupirnidele üle mindi. Õhtuti kogunes pere või mitugi ühte avatud ruumi, kus süüdati üks poolpime säästupirn. Või vilkus telekas. Kui sellistest küladest hämaras läbi sõidad, tekib tunne, nagu liiguksid Kuu peal või Marsil. Kuidas rahvas, kellest 80% toitus päevas vaid tassitäiest riisist, siiski rõõmu suutis ilmutada ja lapsi sünnitada, tundus mõistatuste mõistatusena. Seal veedetud paarist nädalast tervelt pool aega oli mul tunne, et kõik, mida näen ja kogen, ei ole päriselt. Et see on film ja mina olen sinna peale kleebitud.

Eestisse naastes tabas mind justkui kultuurišokk. See meie avalikus meedias lokkav virisemine, sõimlemine ja halamine mõjus terava kõrvakiiluna, alatu ja ebaõiglasena. Mõtlesin Kambodža paadipoisile, kes lonkavas inglise keeles seletas, et ta pole kunagi ühelgi teisel maal käinud ja võib-olla ei saa ka, sest on nii vaene. Aga ta rõõmustas, et mõtles turistide jaoks välja oma teenuse - viis nad aerupaadiga üle mere tühjale saarekesele, kattis seal liivarannale rätiku peale kohalikest andidest laua ja pärast tõi tagasi. Seda ei tulnud iga päev ette, aga nii palju siiski, et ta sai endale väikese rolleri lubada, millega õhtul teiste noortega randa promeneerima ja limonaadi jooma minna. "See on minu maa. Mu kodu," ütles ta meile lihtsad sõnad, kui videvikus paadi mandrile tagasi aerutas.

Just sellisest suhtumisest on meil ehk vajaka. Et Eesti riik pole isetu sünnitis, keda tapva järjekindlusega kiruda, manada ja põhjata. See on meie maa. Meie ise. Meie kodu. Kodus ei trambita poriste jalgedega. Kodus ei vaenata üksteist. Kodu on armas ja turvaline. Esivanematelt kingiks saadud. Meie kindlus. Lastele ilus hoitud. Eesti ongi meie kodu.

Palju õnne sünnipäevaks!